

Соколёнок

4/2017

июль-август

Кару

КЪВЕ ВАЦРА САДРА АЯЛАР ПАТАЛІ АКЪАТЗАВАЙ ЖУРНАЛ

Кард яни вун, къвед яни вун,
Вун вуж ятла лагъ,
Хтул икъван ширин женни,
Я чан Сад Аллагъ?

Картуни "пчтадай"

ГЪУЪРМЕТЛУ «КАРД» ЖУРНАЛДИН РЕДАКЦИЯ!

Квез чар кхъизвайди Хив райондин С.А.Аллагъвердиеван тІварунихъ галай АрхитІрин юкъван мектебдин гъвечІи классрин муаллим Исмаилова Зарема Сейфуллагъовна я. За аялрихъ галаз кІвалах ийиз 20 йисалай гзаф я. Заз жуван чІал ва халкъ гзаф еке дережайрихъ агакъна кІанзава. Чи классда авай аялри ирид «Кард» журнал кхъенва. За подпискадин кІвалах завай жедай къайдада вилик кутунва. Журнал чна хушвилелди кІелзава ва классдин сятера за аялриз ана авай макъалаяр кІелиз, абур гъавурда

тазва.

Журнал гъвечІи аялар патал хъуниз килигна, заз журналдин чинра сувариз талукъ шиирар, гъвечІи махар, гуьгъуьл ачухардай макъалаяр, къугъунар, аялрин фикир желбдай материалар алаз хъиз кІанзава. Чебни аялривай регъят кІелиз жедайбур жен. Зун яргъа акъваздач, зани зи пай «Кард» журналдин чинрик хушвилелди кутада. Аялар патал за жува кхъей шиирни хкет ракъурзава, «Кард» журналдин чинра абур чапнайта кІандай.

Зарема Исмаилова МАРЬЯМАН ШЕНПИ

Заз Жив лугъур шенпи ава,
Лацуд вичин са пад я.
Куьчедаллай аялар
Адав къугъваз лап шад я.
Зун акурла зи шенпи
Къил юзуриз къекъведай.
Амир, Рашид, Абдула
Кац— къиф лугъуз къугъвадай.
Аминади, Марьяма
Адаз фири нек гана,
Карим галаз стхаяр,
Тунач шенпи тек хъана.
Вахтар йикъар алатна,
Гуьзел гатфар акъатна.
Чи Марьяман шенпидкай
Са зурба кац хкатна.

Вацлун кьерех...

Хъана кьван, хъанач кьван са члехи дагъларин уьлкве. И виляятда гьич са нуьклни яшамыш жезвачир. Гзаф вахтар алатна. Зурба марфар и дерада лап кьериз кьвалдай. Садра кьвайи гьахьтин марфади и пата са вацлун бине кутуна. Вацлу и пад а пад гатаз, раг пад ийиз, вичиз арандихъ фидай рехъ жагьурна ва еке са дуьзен арадал гъана. Вацлухъ галаз и ватандиз уьмуьр атана: гьайванар ятар хъваз кьвез— хъфиз хъана, нуьклери демер кутаз хъана, гьар жуьре кул— кусар, тарар хкаж хъана. Гьайванар, ихьтин хъсан ва секин яшайишдин шартлар авай чкада, чпин дуланажагъ кутадай, хизанар арадал гьидай, квалюгъ туклуьрдай фикирдал атана. Тамун яшайиш гуьнгуьна гьатна. Лап вацлуз мукьвал, михьи гьавадал рикл алай, фириди рекъинал нур гузвай са аслан яшамыш жезвай. Чпелай гужлу гьайван гьуьрчез экъечлайла, амайбур гьарма са кулара чьнуьх жедай. Асландин ван хьайила, гьайванрин хам хкаж хъана алай йис цазцаз акъваздай.

Вацл гьар йисуз раг атлуз, а пад кьаз физвай. Аслан яшамыш жезвай чкадихъ еке дуьзен арадал атана. Гзаф марфар кьвайила, балугъ кьилеллаз вацл кьведай, балугьар кьерехдиз яна амуькьдай. Абур нез атай гьайванрикай, куькбур асланди вичиз недай. Тамун пачагьди вич тлуьн гьар

са гъайванди еке са гъурметдай къадай.
Гъа икI гзаф вахтар алатна фена.

Са юкъуз чакъалди кимел экъечIай жанавурдиз, адан акунрикай, къуват-дикай гзаф тарифар авуна ва тамун пачагъвилиз ухшар тирдакай лагъана. СикIре, вичин хъуруьн къаз кIанз, уьгъуь яна, амма суьгъбет давам хъунал мадни гъейран хъана, тум къуьхветуна, тамухъди катна. Жанавурдикни са лап дамах акатна. Гила адаз амайди, фена аслан кукIварун тир. Тамук, кIватдай чIижерин куьнуьдик хъиз, ван акатна. Хаинвили буьркъуь авунвай, хъсан-пис чиз амачир, атIа къил авачир къван ахмакъ ва пекъи хъанвай гъайванар меркездиз асландилай арза ийиз фена. Абурун чIехи мурад вацIун къерех къун, гъавая атай балугъар нез, уьмуьр акъудун тир.

Зулун са юкъуз асландин патав меркездай векил атана акъатна. Атай мугъман ада дагъларин адетралди къабулна: вацIун миьхи це чуьхуьнагар, ачух гъавадал тIуьнкъун, ахпа ширин дуствилин суьбетар авуна. Атайдаз асландикъай кичIе тир, адавай вири авайвал лугъуз жезвачир, амма асландин акъул акъван дерин тир хъи, са гъвечIи амалдилай гъавурда акъадай. Векилдиз асландин чина хъиз чпин чинани акъвазиз кIан хъуникъай кичIе хъанвайбуру и миьхи вацIун къерехда авай гъайванар вири телеф авунин буйругъ ганвай. Артух яргъияр тавуна, асланди вуч и чкаяр туна, лап вини къакъан дагъдиз, маса вилятдиз хъфиз кIанзавай фикирдикай хабар гана. и кар чир хъайи векил, тадиз кIвачел къарагъна, гъакимриз хабар гун патал, меркездиз рекъе гъатна.

Асланди вичин фикир къилиз акъудна. Къисмет гъардан вичин гъиле ава. Вахтар къвез алатна. Чакъалдиз вичи авунвай фитнейрикъай кичIезвай, гъавиляй ам асландин патав вичелай гъил къачун тIалабиз рекъе гъатна.

КилигайтIа, и вилаятра асландин гелни амач. Шад хъайи чакъалди, инра авай гъар жуьре тIуьнар тIуьна, амайбур, ахпа нез, туна, хъфена, аслан амачирдакай хабар гана. гъайванри тадиз асландин мулкар къаз, чпиз гъа пата агъвал кутаз тади авуна. Аслан абуроз лап са къакъан тепедилай килигзавай.

ВацIун кьере затI тачагъай гъайванрик къал акатна ва чакъалар лап мурдал гъайванар тирвиялI, абур вирида кукIварна. СикIериз чакъалди чуьнуьхнавай тIуьнар жагъана, амма абур тIуьрбурун къаза чакъалрин къаза жеда лугъудай гафар акъудна, йифиз чинеба жанавуррихъ галаз пайна, тIуьна.

Къейибур кьена, амайбур гатфарал акъалтна. Живер цIраз, ятар вацIара бул хъана. Жанавурри чпиз менфят авай жуьрейрин къарар акъудиз, амайбур, чара авачиз, гъабурал рази жедай девир атана.

Хабар гъинай, хабар садлагъана къвайи марфадикай. Чехи селди ахътин къван килеллай вацI гъана хьи, гъайванар гъич уяхни жез агакъ тавуна, гъич садрани асландин мулкунал шадвални ийиз агакъ тавуна, маса вилаятдиз тухвана.

Лугъуда хьи: я ана къал амач, я хинвал, я фитне, амма асланди гилани, абур вацIу тухудай гъарай-эвер рикIел хквез, къувдалди гъарайзава...

Гъвечіи
Гъикаяяр

Гъиче

Гъвечіи кавал

– Буба, вавай заз са гъвечіи кавал цвайитІа жедани?

– Вин кавал куыз я, хтул?

– ГъикІ куыз я? Вун кавал галаз кимел атайла, вирида къарагъна ваз чка гузва, еке гъурметар ийизва. Ківализ хтайла бадедини ваз гъуьнтІ гузвач. Зун вал пехил я, буба.

– Ваз ни гъуьнтІ гузва, чан хтул?

– Вирида, вирида, буба. Экуьнахъ фад къарагъна мектебдиз звера, хтана тутьуьнай сарар авуна тарсар гъазура, къунши Селми бадедин дана жагъур хъия, хтана телевизордиз килигда лагъайла, мад ишезвай вах авай къеб юзура. Ахпа дидедин патай къвезвай къиметни «экуьнлай няналди цїнгавар ядайди» хъанва.

– Агъ, хтул, кар кавалдал акъвазнавайтІа вуч тир. За зи цїнгавар ядай вахтар алатна лугъуз гъайиф члугвазва, вун лагъайтІа зи кавалдал пехил я. Чун къведни гъахъ я, хтул. Кавал цвадай вахтар гъеле яргъа ама. За ваз са вижевай кІурт цвада, хъуьтІуыз алерраллаз цїнгавар ядайвал.

– Мурад, пака гысабунин тарсунай вад къачуртIа, за ваз вад морожни къачуда.

– Диде, килиг дневникдиз, за садни ваъ, къве вад къачуна. Гила заз десять морожни къвезва.

– Цуд морожни тIуъртIа ви руфун тIа жеда, хва. Я чи меслтни акI хъаначир. Гъар йикъуз сад къачуда за ваз.

– Диде, за пуд лагъай класс 4-5-рал куътягъайтIа на заз лисапед къачудани?

– Эхъ я хва, бес къачучни?

– Диде, чи арада жезвай савдаяр НубкI халадин савдаяр я. Амма чакай НубкI хала вуж ятIа завай сакIани тайинариз жезвач. Ша вуна заз мад сеферда а хкет ахъая.

***

– Буба – лугъузва Мурада, – вуна сикIрен са пад гьалал, муькуь пад гьарам я лагъанайни?

– Эх, хтул, вирида гьакI лугъуда къван.

– Гьалалди гьи пад ятIа?

– Ам садазни тайин туш, хтул.

– Бес гьикI хъурай?

– СакIани, сикIре эхирдал къван вичин сикIвал ийизва ман, акI тахъайла адаз сикI вучиз лагъанва.

***

– Мурад, вун къе вуч секин я, хва?

– Къенин къалай башламишна мад за шандакъар хъийидач, диде.

– Чидач ман ви къин эхирдал къведатIа.

– Къведа, къведа, диде. Гъар са башламишай кардихъ эхирни авайди я.

***

– Диде, зазни вахаз хътин дабанар квай туфлияр къачу ман.

– Вун гьеле гъвечIизма, зи руш, чIехи хъайила къачуда.

Са арадилай дидеди айвандилай лугъузва:

– Саимат, бес я гъаятра катиз-галтугун. Вун са чIеха руш я, квар къачуна булахдал алад.

– Хъурай, чан диде. Зун булахдал фида, вун заз туфлияр къачуз туьквендиз алад.

– Ваз а гафар ни чирна?

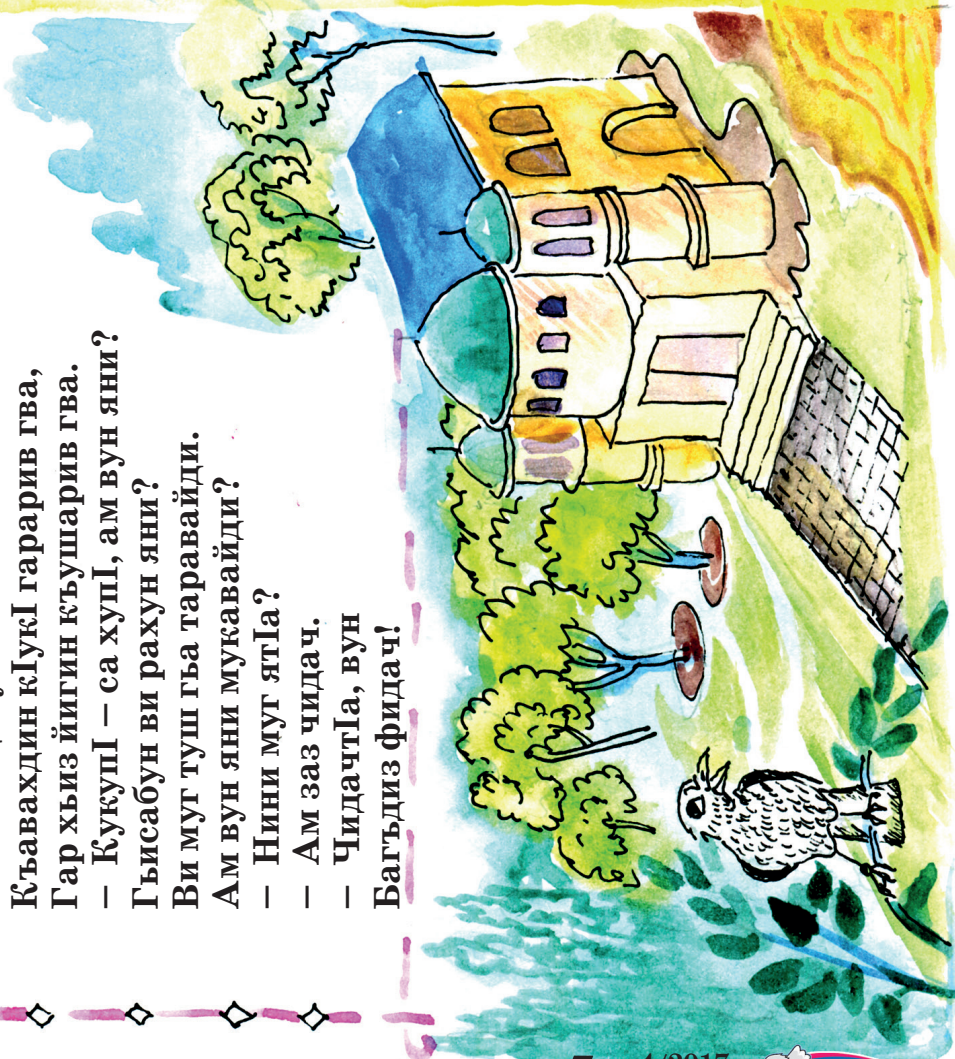
– Вуна чирна, диде. Туфлияр кIан хъайила гъвечIи руш тир, и са сятина закай чIехи руш гьикI хъана?

Нина муг ятла!

Зи дахди чаз кӀвал эцинга.
КӀвал багӀдин юкӀвал эцинга.
БагӀда тарар самбар ава,
Тарарин са гӀамбар ава.
Абурукай сад хкатнава –
КӀвавах цавуз акӀгатнава.
КӀвавахдин кӀукӀ гарарив гва,
Гар хӀвиз йигин кӀушарив гва.
– КукупӀ – са хупӀ, ам вун яни?
ГӀисабун ви рахун яни?
Ви муг туш гӀа таравайди.
Ам вун яни мукавайди?
– Нини муг ятла?
– Ам заз чидач.
– Чидачтла, вун
БагӀдиз фидач!

Абуракай Мухоматов

АКЫУ БИДУҢЪВЫЛЫМ

ХОБИММЭЙ

И агай йисуз «Дагъустандин халкъдин писатель» лагай члехи тIварцIиз лайихлугу хъанвай лезгийрин машгъур шаир, гьикаятчи, публицист, переводчик, драматург Абдуселим Исмаилован 70 йис жезва.

Ам 1947 лагъай йисуз СтIал Сулейманан райондин Келе хурре дидедиз хъана. Гьугъуьнай Келе хурь Мегъарамдхурьун райондин Уружба хурьиз куьч хъана. Юкъван мектеб, ахпа ДГУ – дин филогогический факультет куьтгъьай Абдуселим Исмаилова хейлин йисара мектебда, лезги радиода, «Коммунист» газетда, «Самур» журналда кIвалахна.

Агай вахтунда ам литературадин журналдин кьилин редактордин заместитель ва писателдин союздин лезги секциядин ретъбер я.

А. Исмаилов лезги литературада аялар патал кхъизвай шаир яз атана. Ахпа ада литературадин вири жанрийра агалкъунралди кIвалахна. Амма аялар патал ада вичин вири уьмуьрда кьетлен ашкъидалди кхъизва. Агай вахтунда А. Исмаилов са къадар хгудрин члехи буба я, адаз гьвечIибурун къатIунар, кьилихар хъсандиз чида. «Яргъируш», «Чигедин стIалар», «Викет гад Къагъриман», «Сагаман пакама», «Чигаги» ва шаирдин хейлин маса ктабар Дагъустандин ва Москвадин ктабханайри чап-

Къацу Къвед

Аран дагъдин къушдал
 Рахазва сад къушкъушдал.
 – Вун вуж я?
 – Къвед.
 – Вун сад,
 Вун къвед.
 Вун пуд, вун къуд...
 Мад са шумуд
 ХкецIзава валакай –
 Диде къветрен лувакай.
 Им лацудди.
 Им къацудди...
 Виридилай чIехиди
 Я абурукай рехиди.
 Вун, лацуди, – шараг я.
 Вун, къацуди, – им таб я.
 Къацу къветер жедай туш.
 Аран дагъдал къведдай туш.
 АтайIани акъудда,
 Къугъуникай хукудда.
 Вун рехи, вун лацу къвед.
 Ингъе им я къацу къвед.

нава; вири ктабрин тIварар къуртIа, са табагъ бес жедач, я чи мурад-метлебни ам туш.

«Кард» журналди гъазурнавай и гъвечIи ктаб чи шайрдиз гъуърметдин савкъбат я, чун гъавилай къе А.Исмаилован поэзиядикай рахазва.

Урусрин тIвар-ван авай шайр Сергей Есенина вичин биографияда кхъенай: «Зун Рязандин къвалав гвай Костантиново хуъре дидедиз хъана. Амай зи умур къез зи шиирай аквада»

И гафар лап дум-думз Абдуселим Исмаиловани талукъ жезва. Абдуселиман яратмишунрай чаз лезги чилин шикилар, лезгийриз хас тир къилих, дерт-гъам, ацукъун-къарагъун аквазва. Винидихъ къейд авурвал, вичин хуърел, жемятдал рикI алай шайрди вири жанрайра кIвалахзава. Абдуселима кхъей валезги театрин сегънеда эцигай, яргъал йисаралди театрдин репертуарда чка къунвай пьесаяр цIуд къван хъанва: «Дустагъда мехъер», «КIвал хъитъинна»,

«Пуд югъ», «Мамнунан чирагъ» ва хейлин масабур.
Абур сегънедиглай такур лезги тек-бир жагъида. Уь-
мурдин дерин меселар къаратъарзавай и эерин
таьсир екеди я.

Абдуселим Исмаилова мад са баркалгу темадал
къвалахзава: хараплайриз элкъвенвай, гадарнавай,
жематар куьч хьанвай лезги хурьерин къисмет, абур-
рун сефилвилел, тайин тушир гележегдал инсан-
рин фикир желбзава. Имни, гьелбетда, хайи чилихъ
рикI кун теткиьарзавай, тарифлиз лайихлу тереф я.
«Ирид тIал» — поэмаликайни къве келима лугъун чна.
И поэмали кIелдайбурун арада еке къалабулукъ туна,
еке рахунар, гьуьжетар арадал гъана.

Ирид тIал: паварин тIал, чилерин тIал, муьгьубьат-
дин тIал, жематдин тIал, хзандин тIал, тIебиатдин
тIал, миллетдин тIал — ирид къат, ирид чарх ягъиз
шаирдин рикле къевъезва ва кузвай цIарар аз чар-

Инай Винел...

Инай винел — шегъредай,
Къурагъ вацIун дередай,
Агакъда чун Клахцугъиз!
Эрчи патлахъ — Ялцугъиз!
Чагла патлахъ — Бахцугъиз!
Вун — саниз,
Вун — масаниз.
Фида вири гъар саниз.
Вун анкъвазда вил алаз,
Къве вилел къве гъил алаз!

Тамбедер, Гьмсабунар, Кьугьунар

СОКОЛЁНОК

ЧИЗВА ГЪА ВАЗ ГЪМСАБИЗ

Заз ван хъана: кьиле гар
Авалди ви, я Гьайдар –
Гьисаба кван вадал кьван...
Щувадал кьван... Къадал кьван...
Чизва гъа ваз гьисабиз!
Ша кьугъваз чи арадиз!

19

чел, табагъдал къвезва.

Шаир и тлал акъвазардай жерягъдихъ кьекъвезва, лукъманал – гьакимдин суракъда гьатзава. Эхирни ам инсандихъ элкъвена рахазва тлалдиз дава анжах руьгъдиз кьакъан инсандивай жеда.

Гъа икI ктабдилай-ктабдал, цIарцIелай-цIарцIел, фикирар деринариз, гьиссер кьалинариз шаир Абдуселим чи руьгъдин хазина артухардай рекъева. А рехъ регъятди туширдини адаз чизва. Шаирдин юбилейни тарифдин гафар лугъунал, капар ягъунал куьтягъ жедач. Халис бажарагъ авай писателдиз ам мадни кIевиз жавабдарвал гьиссдай, имтигъан гудай югъ я.

Гъа жавабдарвилин гъавурда хъсандиз авай Абдуселим Исмаилов «Кард» журналди «Ваз кьуват хьурай, чи кьелемдин дуст, чи руьгъдин стха, вуна муьтIугъгардай яратмишунин кукIушар кьвердавай кьакъанбур, баркаллубур хьурай» лугъузва.

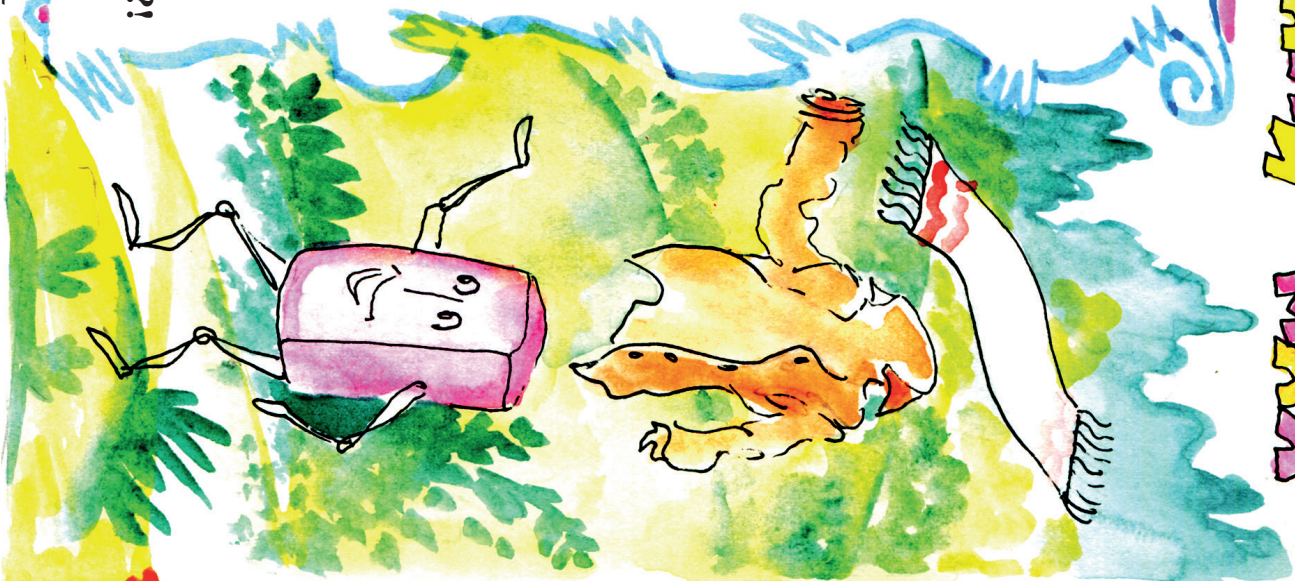
4

Запундайка Мах

Хъана къван,
Хъанач къван
Са турпун запун,
Теквиле,
Тек къвале,
Къерехда тамун,
Ширширдин
Есирда
Гъатнавай вапун,
Цуькверин,
Векьерин
Ни гагай запун.

Запунди
Балхундик
Къватна вичин мес.
Хкунлай
Хтунна
Къигел жедай тлес.
Гъатда
Акътна
Адай вичин сес:
— Тад я гъа!
Яд я гъа!
Къарай къвенни бес?!

Вун Гынаай Я?

— Вун гынаай я?
— Цлахъай.
— Вун гынаай я?
— Ялахъай.
— Ам гынавай чка я?
— Алад гъа и цлахъай.
Фейтла, чи цал вепез,
Гъаш са къужах хъвалахъар.

...Фена, фена, акъагиз
Цларихъай цларихъ,
Инанмиш яз япариз
Ван атанвай тафарихъ.
Физ Цлахъай Ялахъиз,
Мад Цлахъиз Ялахъай,
Жагъанач хъи, жагъанач
Шал вепедай хъвалахъар.
Хкундани тегледин
Къаварик къвай запахъар?
Вай!
Вай ягла, чи цал къвемир,
Акъвазмир чи къвалахъай.
Алад жуван Цлахъиз,
Цлахъай тлуз — Ялахъиз,
Хъвалахъар гъаз цал къведай
Рехъ жагъуриз алахъиз.

Киле

Ша, фида чун Киледал,
Алай дагъдин келледал,
Реквевай шим алцумиз
Чи бадедин киледал...
Са киле, мад къве киле.
Им са зирба, им рипе.
Секлемар вад киледин.
Тапракар са рипедин,
Пуд рипедин чувалар,
Цуд рипедин харалар...
Жижимарни бажгъанар,
Бициларни къажгъанар,
Гъулар, чалар, куткунар,
Гетлеярни каркунар –
Вири – вири киледи
Ацурнава шимедив.
Шим алцумиз киледал,
Фейиди вун Киледал!

Дасмалар,
Парталар
Къачуна ада.
Сад – къуьнуухъ,
Сад хъуьчуьк
Кутуна ада.
Ам катна,
Алатна
Муькъвелей гуьтлуь,
Вил мичина
Эвичина
Жигъирдай шуьклуь.

– Им ваз гад!

Им ваз яд!

Им зунни! – лугъуз,

Туьклевена

Веьена

Запунди вацуз.

Серин я,

Секин я

Запундиз къуд пад.

Гимишдин

Нехиши

Безетмишна яд.

Куркурри

Куркура

Хаз, миьхи ятар

Юзазва.

ЦДразва

Запундин къвалар.

Тес физва,

Рехъ чизваз,

Шин винел алаз.
Дасмалар,
Парталар,
Ван къилел алаз,
Экечиз,
Хкечиз
Лепейрик вацун,
Сада сад,
Сада сад
Чухуьз, жез шуткъун.
Чеп-череп,
Чеп-череп,
Акъатиз цавуз,
Хкечиз
Эгечина
Абур са члавуз.
Вацлукай
Тамук физ,
Валарал къацу
Къаткана
Парталар,
Дасмалар лацу.
Тесиник
Нисинин
Шагъвар акатна.
Ам валан –
Ваъ, таран
Кукъваз акъатна.

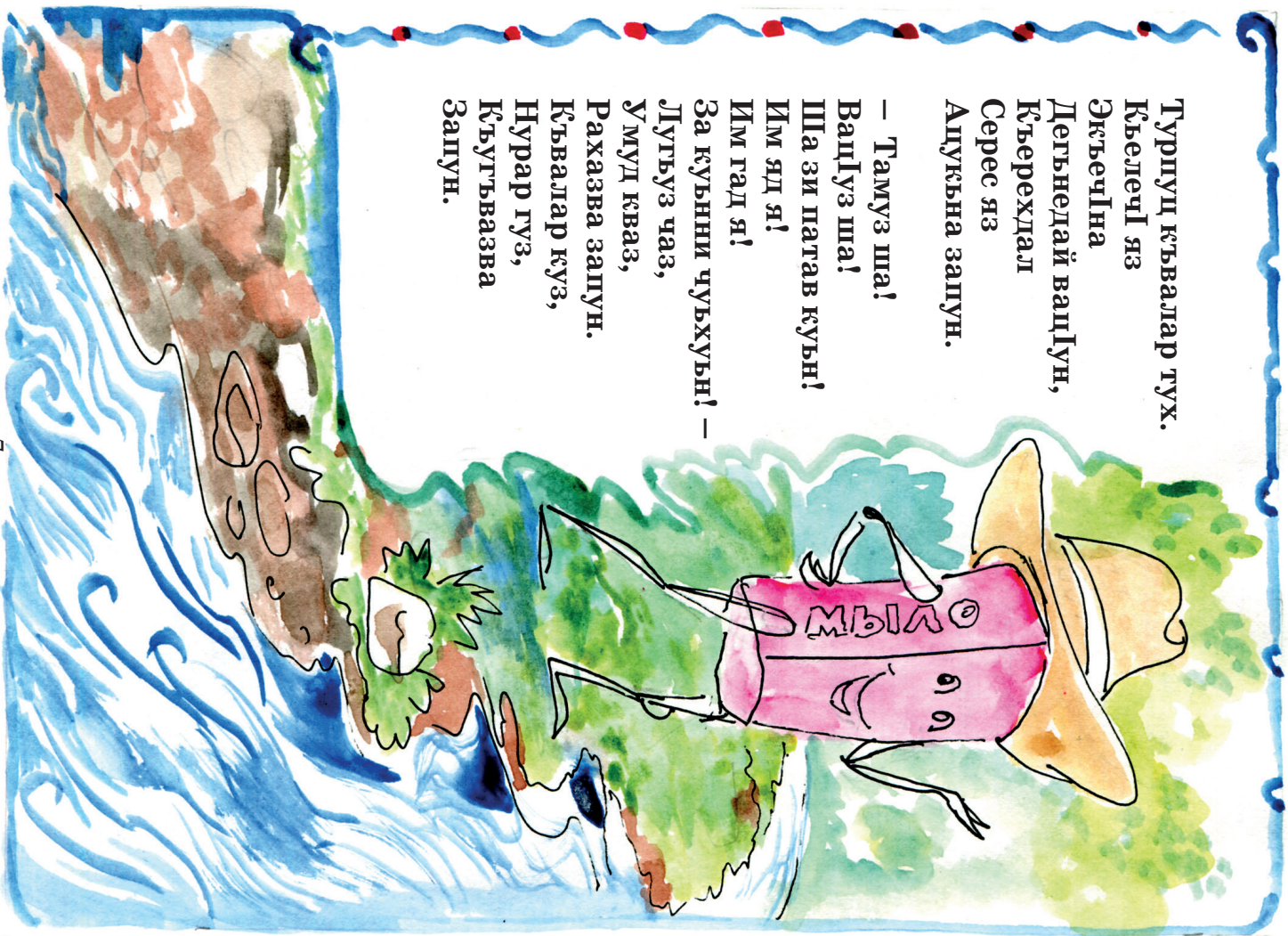
Запунди,
Гатунди
Тирвилляй и югъ,
Ракъурна,
Цурурна

Турпуц кьвалдар тух.
Кьелечл яз
ЭжьечІна

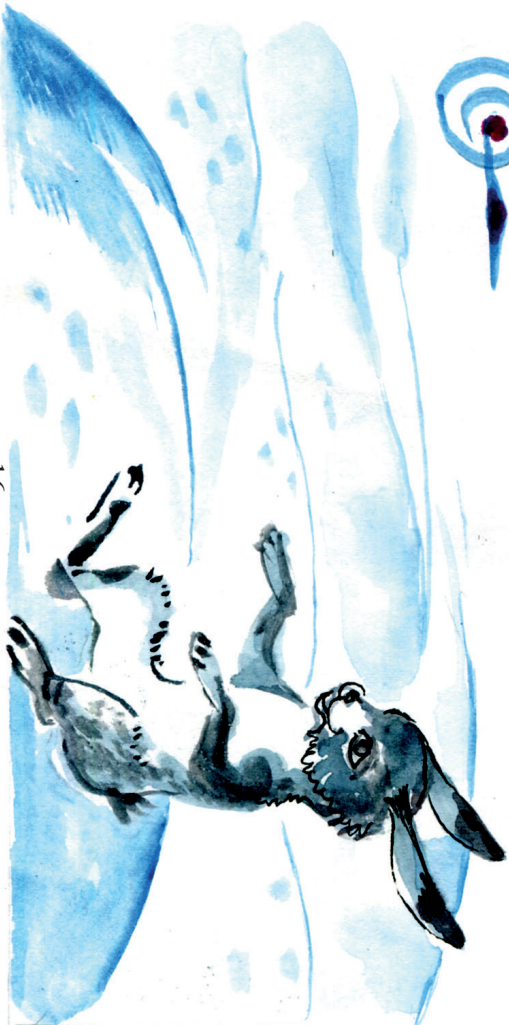
Дегьнедай вацІун,
Кьерехдал
Серес яз
Ацукьна зацун.

— Тамуз ша!
ВацІуз ша!
Ша зи патав кунь!
Им гад я!
Им гад я!
За куньни чурьхунь! —
Лугьуз чаз,
Умуд кьваз,
Рахазва зацун.
Кьвалдар куз,
Нурад туз,
Кьугьвазва
Зацун.

Кьуьр, кьуьр...

— Кьуьр, кьуьр, кичле кьуьр,
Вуч я кье ви пеше, кьуьр?
— Зун валакай хкечІда,
Кьац нез никІиз эжечІда.
— Ник кьва эхир живедик,
Цаз гва эхир гирведив.
— Жив за чалда пацарив,
Ацурарда цацарни.
— Бес вун вучиз зурзазва?
Вун вав кьекай рахазва?
— Зурзазва кьуьр тирвилтай,
Кьулгун никІиз фирвилтай,
Гелер туна живедал.
Заз кичле я гирведал
Гьурчехтандин ракьари
Инал кьваз зи пацариз...

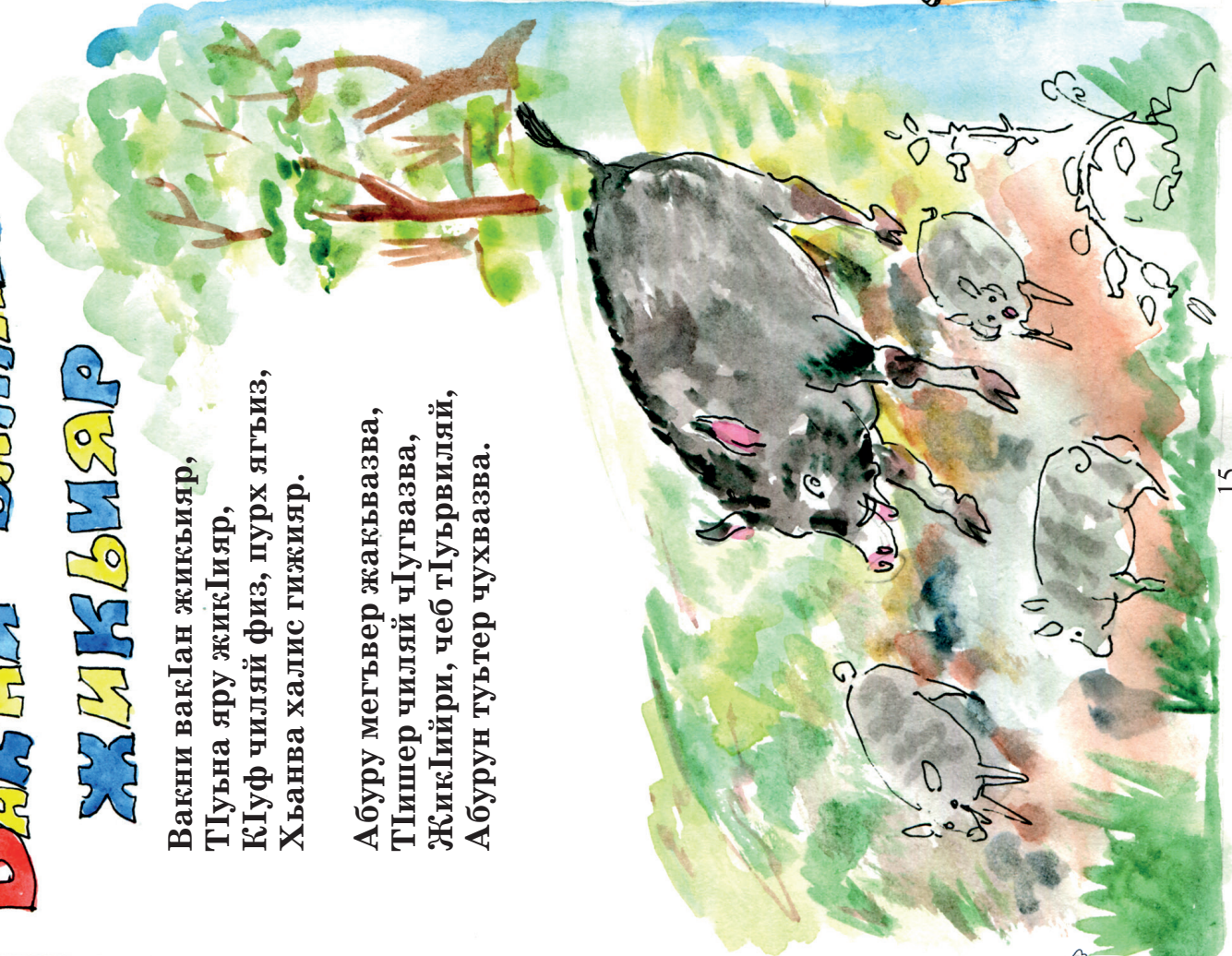

Вакни ваклан

Жикъбияр

Вакни ваклан жикъбияр,
Тлуъна яру жикъбияр,
Клуф чилэй физ, пурх ягъиз,
Хъанва халис гижияр.

Абуру мегъвер жакъвазва,
Тишер чилэй чулгвазва,
Жикъбияр, чеб тлуървилэй,
Абурун туътер чулгвазва.

15

Суаларни жавабар

— Я диде, ви хъуькъверал
Гъинай я а биришар?
Ни чулуна цъелерал
Лацу чларчтин нехишар?

— Вунани ви вахари —
Вирида, чан дидедин,
Абур артух яшари
Хъийида, чан дидедин.

Бес бадедин хъуькъверни
Бириш — бириш я эхир,
Къери, шуьклуь киферни
Лацу гимиш я эхир?

— Бадедиз куьн залайни
Кланивилэй я, чан хва,
Вичин уьмуьр балайриз
Гайивилэй я, чан хва...

8

Көптөзөңдөр

- Баде, биңли багаяр
Кьеплөра куьз твазватла?
- Хьурай дугьуз кьегьядлар –
Вунни кьегьядл язва, хва!
- Баде, кьузьуз кьужайри
Асаяр куьз кьазватла?
- Абур чпин асайри
Кьегьядлар яз тазва, хва!

Көзөңдөр

- Некьи хьурез некьидал
Яру жезва.
Тама чрай некьийрин
Ару жезва.
- Кьужгьураар гваз кьурьрени
Рекье ава.
Жуьт – жуьт чапрас вилерни
Векье ава.

Вилеридай некьияр
Самбар я гьа.
Кье шаплайриз кьурьрени
Сувар я гьа.

Чепелкър

Чепелкър чепер гъиз
Фена тамай Чепелрин.
Чепелвийри кутуна
Абур никѐ ечѐлрик.

Эчѐна, мад эчѐна,
Атана ник чепедал.
Чепелвийр кѐватѐ хъана
Къилихъ галай тепедал.

Чепелкърѐ язава
Чепер чпин лувариз.
Кѐлиг садра, чпик икѐ
Кутур къадар рангариз.

Чепелвийр мягтел я
Чепелкърал хъфизвай.
Тарарални векъерал
Цуъквер хъана чикѐизвай.

13

Катмар мубарак

Живерикай амач шелни,
Девлетлу я вацѐлар целди.
Кѐлар алай цѐвелин хелни
Гъаз атанвай гатфар мубарак!
Кузвай яран цѐаяр мубарак!

Веъкъ экъечѐиз чѐура хуцѐлу,
Къвакъвад вални жезва къацу.
Къванвай сифте марфар лацу,
Дегиш жезвай цавар мубарак!
Чубарукрин мукар мубарак!

Рагъ чими жез, ядни – михъи,
Чан алай гъар затѐ дири.
Къугъваз тайцин таза фири,
Агакъзавай шагъвар мубарак!
Бенешайрин кѐунцѐлар мубарак!

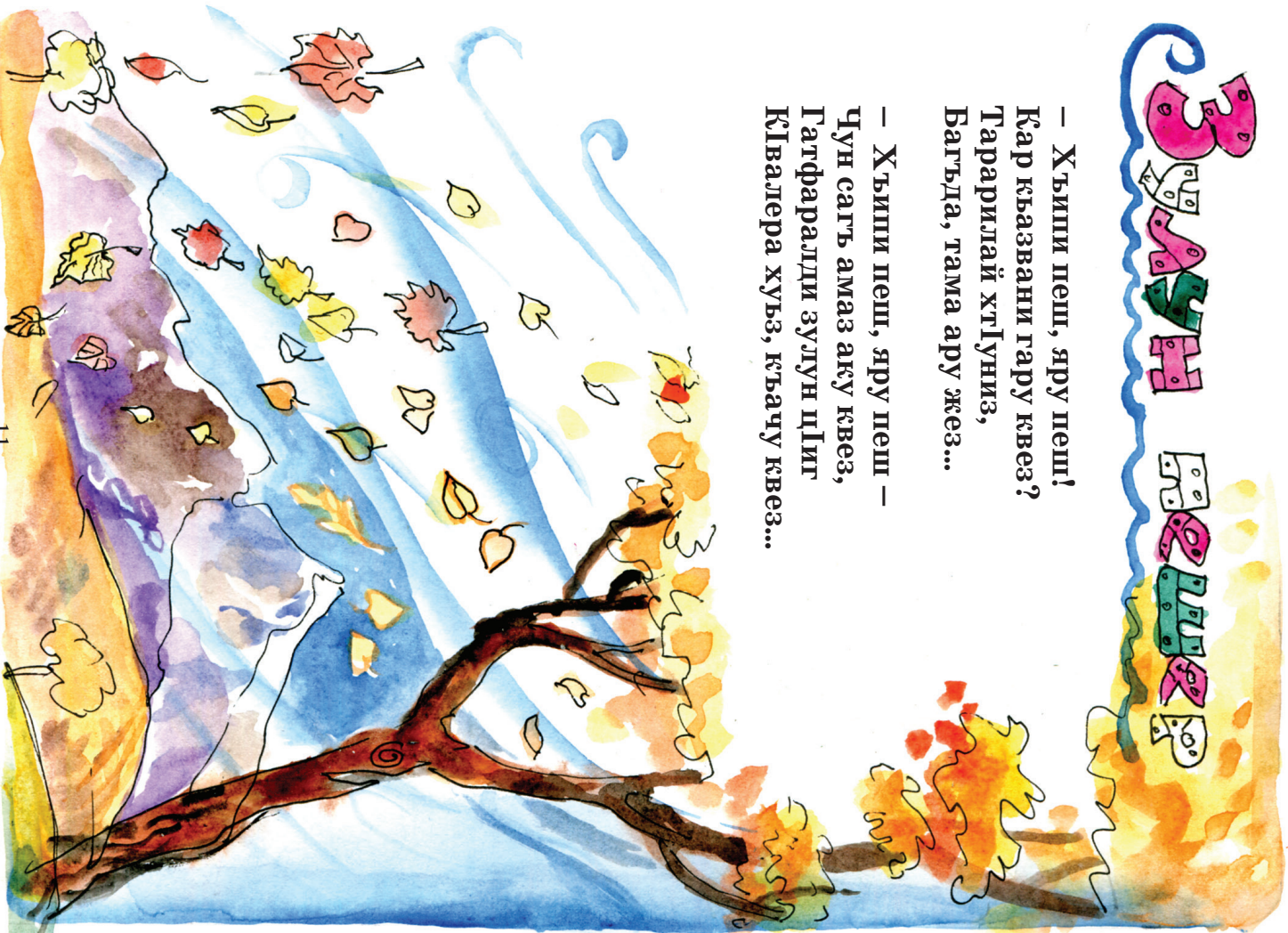
10

ЗУМІ РЕШЕРА

— Хъипи пеш, яру пеш!
Кар къзвани гару къвез?
Тараригай хгІуниз,
Багъда, тама ару жез...

— Хъипи пеш, яру пеш —
Чун сатъ амаз агу къвез,
Гатфаралди зулун цІип
КІвалгера хуъз, къачу къвез...

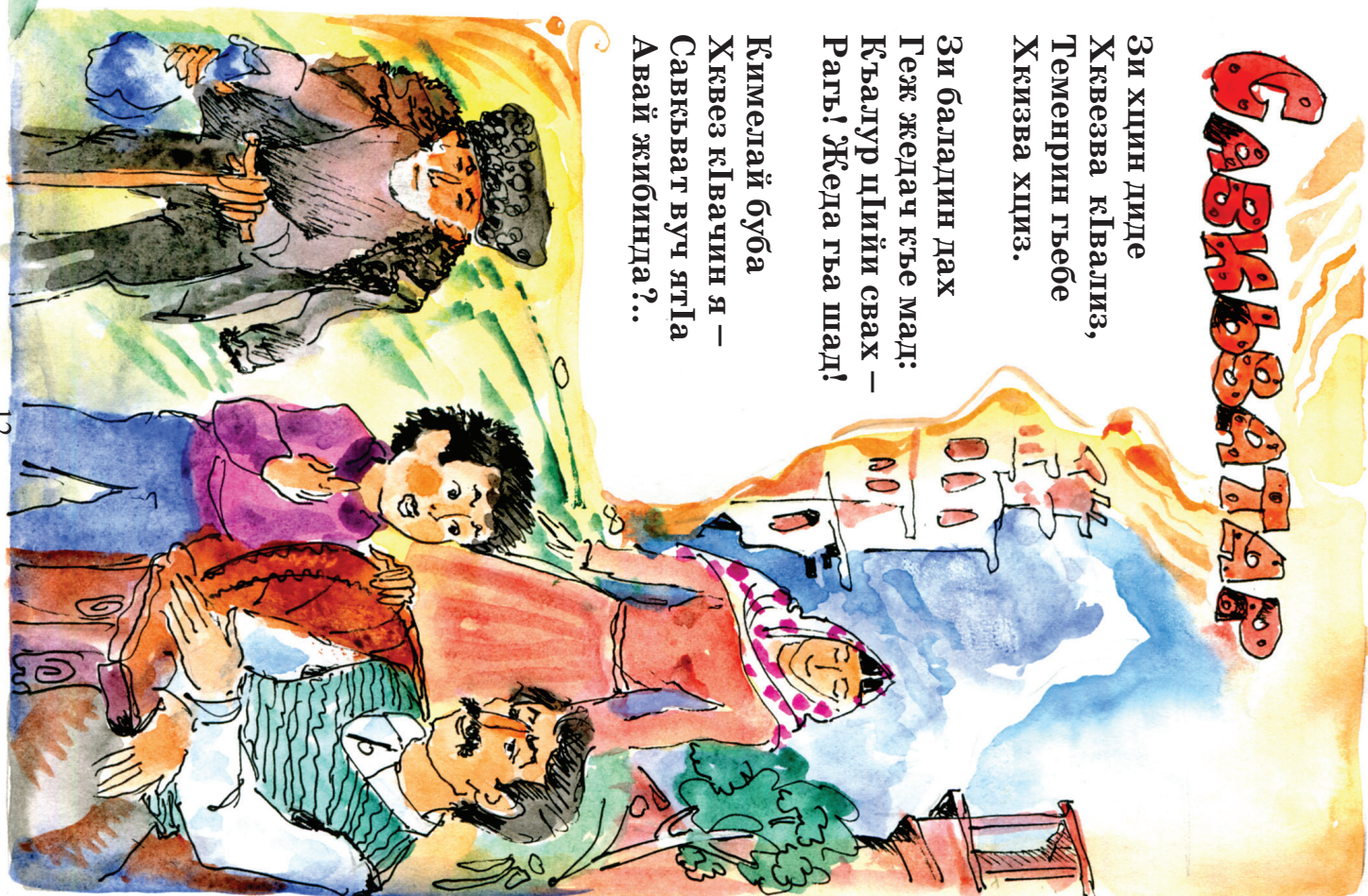

САВЪВАТАР

Эи хипи диде
Хкъезва къвалгиз,
Теменрин гъебе
Хкъизва хциз.

Эи балгдин дах
Геж жедач къе мад:
Къалгур цІийи свах —
Рагъ! Жеда гъа шад!

Кимелай буба
Хкъез къвачин я —
Савкъват вуч ятІа
Авай жибинда?..

ЖАМИЛА ДАХАСВА

Дяве

Дяве... Ада, низ чир хъуй, гъикъван жаванрин цѳелер рехи авунатла... Гъикъван рушар свасвилин либасди-кай – дуйгурди-кай магърумнатла... Гъикъван дидеяр хендедайриз элкъурнатла...

Ихътин дяве герек яни мегер?

Дах

Детдома гададивай жузуна: «Чехи хъайила, ваз вуж жез кІанзава?» Ада жавабна: «Дах». «Вучиз?» суалдиз ада икІ лагъана: «Захъ дах хъанач, гъавиляй жувакай жез кІанзава».

КицІин хиялар

Инсанар, чахъ хци сарар ава. Ча-вай, кІан хъунни, куьн кІасиз жеда. Амма а кар чна ийзвач. Ша, куьне-ни, гъурметлур, са чІавузни чал гъил хкажмир.

РикІелай фин

Къуьд. Жиеди къунвай куьчедай физвай итимдал ден-беден къенвай кицІ гъалтзава. Ада гъайвандин язух чІугвазва, накъ ам кІвалин подъез-дай чукурайди вич тирди рикІелай фена.

Украинадин вакъияйриз

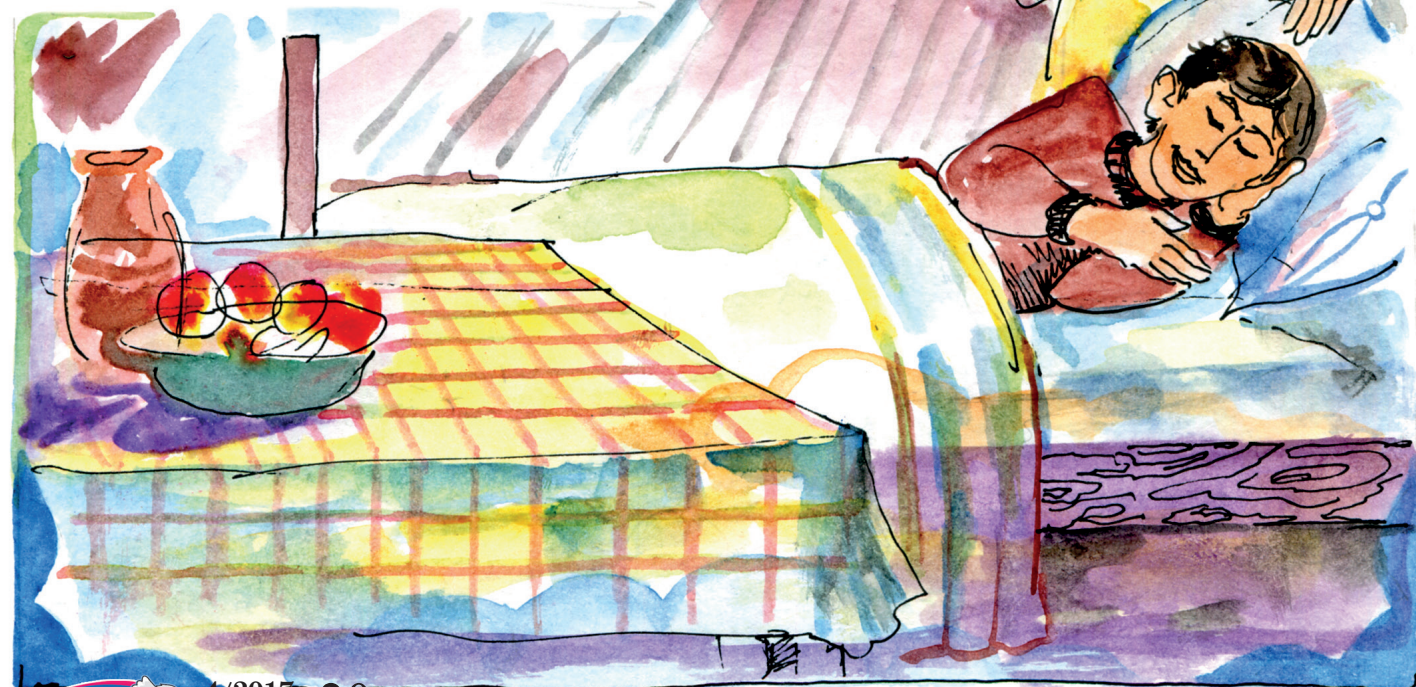
Ада инсанар газдалди зегъерла-мишиз вири жуьредин куьмекар гузвай. Адаз шехъзавай аялрин, ди-шегълийрин ванерни жезвай, ятІани ам къайгъусуз тир. Залумдин хциз телеф жезвайбурун арада вичин ая-лар авайди чизвачир.

Бичче

***

Гада, гада, гандалаш,
Гардан шуькӀувь яргъи лаш,
Нунуш нери чӀуф ийиз,
Ахваралла «хух» ийиз.
Рагъ частунихъ атанва,
Чи гандалаш ксанва,
Цанай хтай бубадин
Буйругъ хъана зурбади:
«Це, къари, заз цуру нек,
Гандалашаз фири нек.
Югъди ксай явадиз,
ТӀумбул ягъай гададиз».
Дидедини яб гана,
Са цӀиб ацӀай яд гъана,
Нунуш нерал илична
Гардандални екъична.
Тарпна гада къарагъна,
ЦӀай къурда хъиз гъарайна.
Бес икӀ ахвар хадани?
Жкуьрмир зак садани!
Гъардаз вичин рехъ ава,
Гъинва зи цӀиб нек авай?

Петър Ершов

Тайча ~ шив

(Әвел аламай нулрайра аба.)

Руша мадни пачагъдиз:
«ТатайтIа ви язух ваз,
Жеда вакай жегьил кас.
Кар илитI ви раятрал:
Пакамахъ ви гьаятда
ЦIал эциграй пуд къажгъан
Еке, гьаркъубъ ва къакъан.
Сад лагъайда яд цурай,
Лап къайиди ам хъурай.
Къвед лагъайда – яд, кудаЙ,
Пуд лагъайда – нек ргаЙ,
Ргурай ам алаз звал,
РикIивай кIан ятIа зал
Әвленмиш жез, жез жегьил,
ӘкъечI пака яз къецIил,
Лап сифтени-сифтеда
Чуьхуьх на жув некIеда,
Ахпа алад кайи циз,
Ахпани вач къайи циз,
Гъанал вакай, буба чан,
Жеда иер са жаван!»
Пачагъ инал кис хъана.
Вичин мегътер гъиз туна.
«Къузвани мад гъуьлел къван? –
Рахана хъел кваз Иван. –
Бесрай заз ви гъуьрметар!
Гъикъван хъуй заз зегъметар?
КъейитIани, фидач зун!»
«Гъавурдавач, Иван, вун.
КIанзава заз эвериз,
Әмир гурвал нуькерриз,
Әциг, лугъуз, къажгъанар,
Сада къайи – яд цана,
Муькуьда жен – яд кудаЙ,
Пуд лагъайда – нек ргаЙ.
Гъа пуд чIехи къажгъанда
Вун эхъвена заз кIанда,
Чирна кIанда: вуч жеда
Къве це, гъакIни некIеда». –

Ивана мад лагъана:
 «Ви гаф гъинай атана?!
 Ргадай циз вегъирбур
 Я цѳурнуьгъар, циѳибар.
 Зун циѳиб туш, цѳурнуьгъ туш,
 Гъуьндуйшка туш, муьнуьгъ туш.
 Къайи циз жув вегъида,
 Гъана за жув чухъуда.
 АлахъайтІан гъикъван зал,
 Къведайди туш зун чІалал.
 Бесрай, пачагъ, ви фендер,
 Гун Иваназ на дердер!»
 Пачагъди, чуру зурзас:
 «Вуч я вун, зав икІ рахаз!
 Пака, ачух жерла югъ,
 ЧІурайтІа на зи буйругъ,
 Твада за вун азабда,
 ТІал гъатда ви кІарабда,
 Ваз къаза гуз, жаза гуз,
 АтІуз тада са-са кІус.
 Къвахъ виликай, чІуру тІал!»
 Иван, ийиз шелни-хвал,
 Муьхцуьз фена, шив ана
 Авай вичиз ксана.
 «Къил хурава ви, Иван,
 Вучиз икъван я пашман? –
 Тайча адав рахана. –
 Къуьзуь чамра мад чІана
 Къуьруькрик вун кутуна?
 Тайчадин гардан къуна,
 Адаз пІагъар гуз хъана,
 Лагъана: «Заз гуж хъана!
 Пачагъди зун рамзава,
 Заз тежедай къамзава,
 Заз жув чухъух лугъузва
 Къайи це ва це кузвай,
 ГъакІни ргай некІеда –
 Звал къати тир береда».
 ИкІ лагъана тайчади:
 «Им вуч кІвалах хъана ди!
 Зи дуствални зи къуват
 Лазим жеда авун кІватІ.
 Нагъахъ чна къачунай
 Зар-цІакул а вахтуна.
 Виридалай гъа цІакул
 Ви къазайра я батІул...
 Шехъмир, хъайид хъана мад!
 Алудин и къаза фад.
 Ийидалди вун гадар,
 Сифте жуваз къада кар.

Яб це: пака жерла экв,
 ХтІундайла на пек-лек,
 Лагъ пачагъдиз: «Чан пачагъ,
 Жедачни бес зи тайча
 РакъурайтІа иналди,
 Сагърай лугъун паталди?»
 Рази жеда ам, гъелбет,
 Амма на заз це дикъет:
 За тум жуван галтадда,
 Къажгъанра тІиш атІадда,
 Къведра ягъда стІал ваз,
 Уьфтни ягъда чІун галаз,
 Гъа чІавуз рикІ яхъ кІевиз,
 Вегъ къилихъди некІедиз,
 Ахпа вегъ жув циз ргай,
 Ахпа ягъ жув къайи цяй.
 Гила, дуьа лагъана,
 Фена ксус тапана».

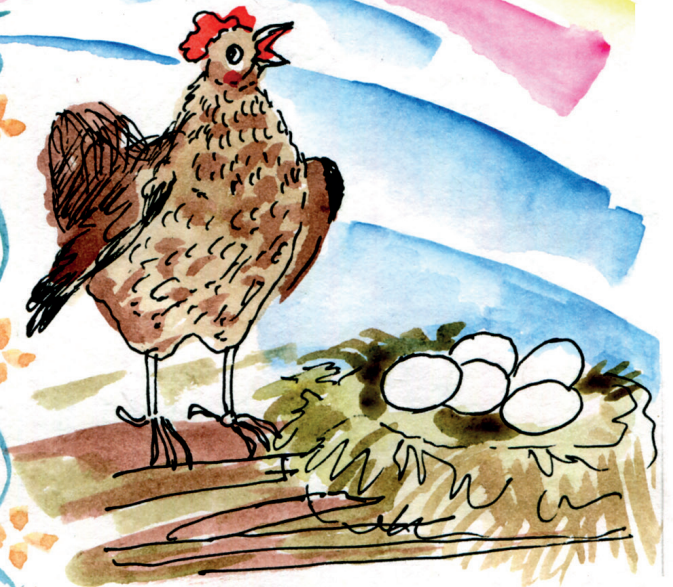

Лезги халкъдин фольклордай

Аялар къугъвадайла лугъудай манияр

1. Эвел авай са фере,
Феред тӀуьна са тере.
Хана ада вад кака
ТӀуьна чеб буьркьюь вакӀа.
Ягъай тфенг акъатмир,
Далдайрикай хкатмир,
ЧӀатӀ халиса чан дидедин,
ЧӀуквар бармак вай бажидин.

2. Я пси, пси псана,
Псид кӀвачер ксана.
Гъамгадавай вил аку,
ЧӀӀам хътин къил аку.
За ваз гуда фуни ниси,
Чун къвед къугъван киши-киши.

3. Хъана-хъанач са буба,
Бубадиз хъана пуд хва,
Пуд хцизни пуд аба,
Аклана регъуьн кIаха,
Къарагъна къуьзуь къужа,
Эцяна садан сухва.
Аман, чан тха!
Йикъ, къей тавур вахан.

4. Яда, яда Эмирбег,
Анал зи цегъ алани?
Цегърехъ бацIи галани?
Фири некIедиз уф це,
БицIи бацIидиз кIуф це.

Илуца - муча?

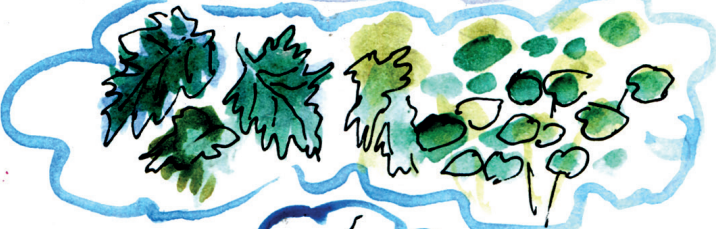
***

Пуд къаш я са жергеда,
Са тIвар алай гьейкалар.
«Гомер» рикIел хкведа,
Гьи хуърер я?.....

***

Я тагв туш ам, я инжи,
Ам афардин шагъ я чи.
Гьи хъач ятIа лагъа кван,
ТIвар такабур.....?

***

Чан алачир къуьдхверар
Кеспидал физ хкведа.
Садан уьмуър акъалтIа –
Муькуьдини гакъалтда.

***

Тан къацу либас, къил – къи-
зилдин таж,
Гатуз я ам къаз, хъуьтIуьзни я
раж.

***

Диде лаш я,
Бала кIаш я.
Жаваб гуда на гьикIа,
ТIвар я адан.....

Соколёнок

ISSN#0206-7978

Кард

4/2017

ИЮЛЬ - АВГУСТ

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:
Министерство печати и информации РД.

Регистрационный номер
ПИ №ТУ05-00348 от 01.12.2016г. вы-
данный управлением Роскомнадзора по
Республике Дагестан.

Издается с января 1980 г.

Главный редактор
Мурад Ахмедов

Редколлегия:
Х. Хаметова (редактор)
А. Кардаш
А. Исмаилов (зам. гл. редактора)
З. Кафланов
К. Акимов
Т. Зургалова (ответ. секретарь)

Худ. редактор З. Даганов
Тех.редактор Т. Лузина
Художник номера М. Муталибов

Дата выхода в свет 04.08.2017г.
Тираж 578экз.
Заказ №85

Типография: ООО «Издательство «Феникс
пресс».
Адрес типографии: 367018, РД
г. Махачкала, ул. Петра I, 61.

Редакция и издатель: Государственное
бюджетное учреждение Республики
Дагестан «Редакция республиканских
литературных журналов «Соколёнок» и
«Литературный Дагестан».

Адрес редакции и издателя: 367025,
РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, 55.

Электронный адрес редакции:
litdag@mail.ru

Лезгинский язык

Индекс: на год - 63338,
на полугодие - 73906.

Цена свободная